

A' naprá'm mutatá, mennie kelletik,
 'S nem mammolni, mivel szorg vala gyarmatink'
 T'éren járni, hol ázur kezeit saja
 Amphitrite kitárta volt.

Rom' részvéte követ, nem kamat olly't, ki itt
 Hósek' magva között Küpriszí 's Líberi
 Láttérségek alatt tölti virágkorát,
 'S duskát a' dana közt nyeli.

Bár a' czimboraság lepleze lönyeket,
 Mellyek' megvet az ész' égi parancsa; ám
 Locsmojtok vala nagy Sárközötökben, hát
 Indúltunk tanyarév felé.

A' szent Társadalom kétleni kezdi itt
 E' báj látadalom' pór tüneményeit,
 Minden részre terült nyíla verőcze meg,
 'S már lócs' háta felett uszánk.

Egy órázat alatt ime Poseidon is
 Feljött sás koszorús térje vadonjain,
 A' Tridensz vala jobbik keze közt, amott
 Egy majcz 's a' lova megfutam.

Majd útunk' mutatá Halmi határjelig;
 Ottan eltűne, és pamlagain pulyán
 Dölvén (mint Szobor) ő ment egyenest csak az
 Ersekségeдем felé.

Tétlen voltam azért küldeni mást; vegyed
 Hát jó Társadalom Tempe' vidámjain
 Ömlött Stancza helyett, ime sopár Kegyem'
 Zsinár ömledezéseit.

Fölösleges, azt hiszem, jegyzetekkel kísérni az egyes szavakat, oly jellemzően vannak összeválogatva, hogy mindegyikből kiolvasható szerzője is. E verskötetnek másik helye is (83—85. ll.) bizonyítja különben, hogy Hoblik dunántúli létére a nyelvújítók partján harczolt a Mondolat körül támadt szóperekben.

Hoblik Mártonnak, kit nyelvújítóink is maguk közül valónak tartottak,* versírói munkássága e kötettel megszakad, jobb belátása a történet és gazdasági irodalom művelésére vezette, a hol értéke-sebb munkát is végzett. Berzsenyit utánzó verseinek az említett két darabja ad némi nyelvtörténeti érdekességet, a mennyiben a Mondolat körüli országos mozgalomba világít bele. SIMAI ÖDÖN.

SZÓ- ÉS SZÓLÁSMAGYARÁZATOK.

Gördzsa. A MTsz. Ipolyvölgyéből egy adatban ezt közli: *gördsa*: gerincz; *hátgördzsa*: ua. Ezt a szót én is hallottam egy nógrád-megyei lóczy asszonytól, csak hogy ebben az alakban: *girdzsa* s jelen-teni pedig jelent: hátgerincz az oldalbordákkal együtt. *Girdzsája*

* Kazinczy Lev. 13 : 402.

van az embernek, lónak, kutyának, tyúknak, lúdnak. Sokszor hallani ezt: nagyon sovány, mind ki van a *girdzsája* (ló, ember, kutya).

Nemvalód. Hogy a mai $-ó \infty -ő \succ -ü \infty -ű$ képzős szavak nagy része valaha $-ah \infty -eh$: $-uh \infty -üh$ -végű volt, az ismert dolog. *Aszó*, *menő*, *Bulcsú*, *Gyönyörű* stb. valaha *aszah*, *mēneh*, *Bulsuh*, *Gyönürüh* hangalakban voltak meg nyelvünkben (l. MNy. VI, 241, IX, 298, XI, 36). Nagyon természetes, hogy a míg e szavak alanyesete *h*-végű volt, ez a *h* a ragozott és képzett alakokban is megvolt. A *Bulcsú* személynév tárgyese az egykori *Bulsuh* alakból *Bulsuhut* volt; elő is fordul ez az alak a Váradi Reg. 241. §-ában. Az *erő* és a *lapú* szónak valaha **erüh* és *lopuh* volt az alakja. Nagyon természetes, hogy e szavak továbbképzett alakjaiban is valaha ott volt a *-h*, volt tehát: **erühüd*, **lopuhus* = *erőd*, *lapos*. S íme ez alakok helynevekben a régi nyelvben elő is fordulnak. A Vár. Reg. 103. §-ában van „de villa *Eruhud*“ (olv. *Erühüd*, ma talán *Erőd* a neve, l. MNy. X, 178) s oklevelekben többször előfordul *Lapuhus* a. m. *lapos* (l. OklSz.).

Van már most a Vár. Reg. 45. §-ában egy név, a mely mai napig megfejtetlen. A név az illető latin szövegben ez: „Absolon . . . Solomun . . . impecierunt *Numicolohod* archidiaconum, et filium eius Ladizlaum, et fratrem eiusdem Numhium . . . prenominati *Numuolohod* . . . sepe iam memorati *Numuolohod* . . .“. A *Numicolohod* sajtóhiba *Numuolohod* helyett. Mi lehet már most ez a név? Nem lehet benne kétség, hogy olyan összetétel, a milyenek a következő régi magyar személynevek: *Numhiz* olv. *Nümhiz* Vár. Reg. 13. §., *Nümchiz* olv. *Nümchiz* uo. 108 §. (= Nem hiszel); *Numwog*, *Numuogi* olv. *Nümwogy* OklSz.; *Numhiu* (vö. Vár. Reg. 45. §. *Numhium*, l. feljebb), *Numhyv* olv. *Nümhiü* OklSz. (= Nem hú v. Nem hívó); *Numuolou* olv. *Nümvolou* OklSz. E nevekről l. Gombocz, MNy. XI, 147, 148.

Ebbe a csoportba tartozik a *Numuolohod* is. Első tagja tehát *nüm*. = a mai *nem*, *non*, *nicht*. Mi lehet azonban a *uolohod*? Feljebb láttuk, hogy addig, a míg az *erő*: *erüh*, a *lapú* *lopuh* ∞ *lapuh*, a képzett alakok *Erühüd*, *Lapuhus*. A *való* igenévnek is egykor *volou*, még régebben **volah* volt az alakja. Ha figyelembe vesszük, hogy ma van *Nyújtód* falu (Háromszék m.), s e név *-d* kicsinyítő képzős származék a *nyujtó* köznével azonos *Nyujtó* személynévből, továbbá, hogy a régi nyelvben *Várou* (= váró, l. Vár. Reg., Kovács, Ind., OklSz.) szn. mellett van *Várod* szn. is (vö. *Waroud* Kovács, Ind.), azt látjuk, hogy az *-ó* képzős igenevekhez járulhatott a *-d* kicsinyítő képző. *Nyujtó*: *Nyujtód*, *Váró*: *Várod* szn. mellett megférhetett tehát egy *Való*: *Valód* is. A míg a *való* **volah*-nak, **voloh*-nak hangzott, *-d* képzős származéka is csakis **volahad*, *volohod* lehe-